גליון א'נ

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת שמות

"לכו לסבלותיכם"? טענת פרעה!

– הצלת אחב"י מעבודת פרך רוחנית –

בגדר ביאת אליהו שקודם ביאת משיח

המוכשרים לחינוך!

אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גודארי, הרב מנחם מענדל ויספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.
+1-929-754-6218
oh@chasidus.net

ת.ד. 2033 כפר חב"ד
ארץ הקודש
*5717
orhachasidutil@gmail.com

ב״ה

גיליון א׳נ – תשפ״ז

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ״ק אדמו״ר מליובאוויטש זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

בפתח הגיליון

״לכו לסבלותיכם״? טענת פרעה!

– הצלת אחב״י מעבודת פרך רוחנית –

כאשר ניגשו משה ואהרן לפרעה בדרישה שישלח את בני ישראל, דחה אותם פרעה **בטענה ״לכו לסבלותיכם״**, ודרשו רבותינו, אשר כוונתו הייתה שישובו ללמוד תורה כמו שאר בני לוי שהיו פטורים מן השעבוד.

במדור ״ינה של תורה״ יבואר ההיגיון לכאורה בטענת פרעה, אשר חוזרת בכל דור ודור כלפי אלו היושבים באהלה של תורה - מה לכם ולעם שבשדות, שקדו על תלמודכם והסתפקו בכך ש**״אני את נפשי הצלתי״**. וכנגד זאת יבואר מה הייתה הנהגתם של משה ואהרן, שממנה יש ללמוד אף לדורנו.

בסיום פרשתנו, דרשו חז״ל כיצד טען הקב״ה כלפי משה ש״הרהר על מדותיו״ של הקב״ה. והנה בדרשה זו הוסיף רש״י עניין מדילי׳ ״לא כאברהם שאמרתי לו״ וכו׳. במדור ״מקרא אני דורש״ יבואר **מניין לו לרש״י הוספה זו**.

המדורים ״תורת חיים״ ו״דרכי החסידות״ מוקדשים לשלילת **הדמיונות בעבודת התפילה**, ואגרות רבנו המעודדים את המוכשרים לכך על החיוב המוחלט לעסוק במלאכת שמים - **חינוך ילדי ישראל**.

בקשר עם חגיגת סיום מחזור המ״ו בלימוד ג״פ רמב״ם, בכ״ח טבת הבעל״ט, הצגנו במדור ״חידושי סוגיות״ הדרן על ספר י״ד החזקה שנשא רבנו לפני ארבעים שנה לרגל סיום מחזור השלישי בלימוד הרמב״ם.

ויה״ר שנזכה בקרוב ממש לראות בנאמר בסיום ספר הרמב״ם, ״ולא יהי׳ עסק כל העולם אלא לדעת את ה׳ בלבד . . שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים״.

המערכת

שמות

ב **מקרא אני דורש**

אחד הי׳ אברהם

ע״פ לקוטי שיחות חט״ז עמ׳ 47 ואילך

ה **פנינים • עיון וביאור**

- **יציאת מצרים בזכות התורה – הרי טרם ניתנה?**

ע״פ לקוטי שיחות חל״ו עמ׳ 7 ואילך

- **כיצד תתקיים שליחות משה**

ע״פ תורת מנחם התע״א עמ׳ 37 ואילך

ו **ינה של תורה**

טענת פרעה ״לכו לסבלותיכם״

ע״פ לקוטי שיחות חט״ז עמ׳ 29 ואילך

ט **שיחות קודש**

כשם שהאדם אוהב את עצמו ללא הגבלות, כך צריכה להיות אהבתו ליהודי אחר

י **פנינים • דרוש ואגדה**

- **המשותף והמבדיל כסיבה לחיבה**

ע״פ לקוטי שיחות ח״ו עמ׳ 6 ואילך

- **הכל נוגע – והכל ניתן לתקן**

ע״פ תורת מנחם התע״א עמ׳ 48

יא **חידושי סוגיות**

בגדר ביאת אליהו שקודם ביאת המשיח

ע״פ תורת מנחם – הדרנים על הרמב״ם וש״ס ע׳ קבא ואילך

יד **תורת חיים**

המוכשרים לחינוך!

טו **דרכי החסידות**

מדריגות בדמיונות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע״י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו״ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע״פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת הערוכים יתכן שימצאו טעויות וכיו״ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

אחד הי׳ אברהם

רש״י מפרש שהקב״ה הוכיח את משה על זה שהרהר אחר מדותיו, והזכיר לשבח את אברהם אבינו, שכאשר נצטווה על העקידה לא הרהר אחר מדותיו של הקב״ה – למה לא פירש רש״י שהקב״ה הזכיר לשבח את כל שלושת האבות, גם את יצחק ויעקב (וכמו שמצינו במדרשי חז״ל), והזכיר כאן את אברהם בלבד? ובאברהם נופא – מנין שהשבח היה דוקא בענין העקידה?

״וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה׳ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי–י לָמָה הֲרֵעוֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי. וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ. וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה עַתָּה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפַרְעֹה כִּי בְיָד חֲזָקָה יְשַׁלְּחֵם וּבְיָד חֲזָקָה יְגָרְשֵׁם מֵאַרְצוֹ״ (ה, כב-כג; ו, א)

עתה תראה וגו׳ – הרהרת על מדותי, לא כאברהם שאמרתי לו ׳כי ביצחק יקרא לך זרע׳, ואחר כך אמרתי לו ׳העלהו לעולה׳, ולא הרהר אחר מדותי; לפיכך ׳עתה תראה׳ – העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ׳.

כללות פירושו של רש״י ש״**עתה** תראה וגו׳״ היינו **עונש למשה** שלא יכנס לארץ ישראל – ״העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ״ – מקורו בדברי חז״ל (שמו״ר סוף פרשתנו. סנהדרין קיא, א. ועוד);

אך מה שהביא רש״י שהקב״ה הוכיח את משה על זה שבא בטענת ״למה הרעותה״ והזכיר בפניו לשבח את **אברהם אבינו** בנסיון העקידה: ״שאמרתי לו ׳כי ביצחק יקרא לך זרע׳, ואחר כך אמרתי לו ׳העלהו לעולה׳, ולא הרהר אחר מדותי״ – **חידוש הוא**, ולא נמצא בדברי חז״ל **שלפנינו** (וכבר הקשה כן בנחלת יעקב על רש״י: ״לא ידעתי היכן מצא הרב זה״).

ב. ובפרטיות יותר:

גם במדרשי חז״ל מצינו שהזכיר הקב״ה בפני משה את האבות לשבח, אבל שם (שמו״ר פ״ו, ד. סנהדרין שם. ועוד) **איתא ששיבח הקב״ה את שלושת האבות (אברהם, יצחק ויעקב) יחד:**

״אמר לו הקב״ה למשה, חבל על דאבדין ולא משתכחין . . אמרתי לאברהם ׳קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה׳, ביקש לקבור שרה ולא מצא עד שקנה בדמים – ולא הרהר אחר מדותי; אמרתי ליצחק ׳גור בארץ הזאת כי לך ולזרעך וגו׳״, ביקש לשתות מים ולא

מצא אלא 'יריבו רועי גרר עם רועי יצחק' - ולא הרהר אחר מדותי; אמרתי ליעקב 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה', ביקש מקום לנטות אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה - ולא הרהר אחר מדותי".

הרי שדרשו שהקב"ה הזכיר לשבח את כל **שלושת האבות**, שבכולם מצינו שהי' להם מקום לטענה ולמעשה "לא הרהרו אחר מדותי" אלא קיבלו הדין באהבה;

אמנם רש"י הוציא את אברהם מן הכלל ופירש שהקב"ה הזכיר לשבח רק את **אברהם** (ולא את יצחק ויעקב) - ובאברהם גופא לא הזכיר את מה שהביאו במדרש, אודות שאברהם לא התלונן בענין חלקו בארץ ישראל (שאף שהבטיחו הקב"ה "כי לך אתננה", מכל מקום בפועל הוצרך לחפש מקום לקבורת שרה ולשלם בכסף מלא), אלא שבח **אחר** מענין נסיון העקידה, **וצריך ביאור** (וכן הקשה בנחלת יעקב כאן).

ג. ונראה לבאר, שרש"י כאן נקט דוקא הדוגמא מאברהם **בנסיון העקידה** - כי ב"פשוטו של מקרא" הדוגמאות האחרות שהובאו בדברי חז"ל אינן דוגמא מכוונת לנידון דידן:

טענת משה היתה - "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, **הרע לעם הזה**". והיינו, שלא זו בלבד שהליכתו בשליחות הקב"ה אל פרעה לא הועילה לפעול רווח והצלה לבני ישראל ביחס למצבם הקשה לפני כן ("והצל לא הצלת את עמך"), אלא אדרבה - זה הביא לקושי נוסף, הכבדת השעבוד עוד יותר מכפי שהי' לפני השליחות.

וכיון שזו היתה טענתו, הרי לא מתאים כאן להוכיחו מזה שאברהם, יצחק ויעקב לא התלוננו על זה שהיו להם קשיים בענין ההתיישבות בארץ ישראל ולא ראו כיצד הבטחת הקב"ה אליהם מתקיימת בפועל -

כי שם, ההבטחה לא גרמה לצער נוסף, שהרי גם אם לא היתה הבטחה כלל היו אברהם ויעקב צריכים לשלם על המקום שקנו, ויצחק הי' נזקק למריבות וערעורים; ובכן, גם אם ההבטחה לא התקיימה, היא לא **גרעה** את המצב מכפי שהי' קודם, ואין זה דומה למצב כאן שמשה טוען על כך שהליכתו אל פרעה גרמה **לצער נוסף**.

וזהו שדייק רש"י ופירש שהקב"ה הזכיר בפני משה את הנהגת אברהם בנסיון העקידה דוקא, כי שם הוא מצב מיוחד, שנראה כאילו הבטחת הקב"ה גרמה לצער **נוסף** וגדול יותר מכפי שהי' קודם לכן:

נראה בחוש, שככל שיגדל הצער מהעדר ילדים כלל, הרי שבעתיים גדול הצער כאשר האב מתברך בילד לעת זקנתו, ומתמלא בתקוה ובטחון שהוא ימשיך את משפחתו, ולאחר מכן הבן ניטל ממנו ושמחתו נהפכת לתוגה ואבל (רחמנא ליצלן). ועל אחת כמה וכמה, כאשר האב בעצמו הוא זה שבמו ידיו נדרש להביא להריגתו של בנו!

וזה מה שהי' אצל אברהם: הקב"ה נתן לו בן לעת זקנתו והבטיח לו "כי ביצחק יקרא לך זרע"; וכאשר צוה אותו להעלותו לעולה, התברר לכאורה שהבטחה זו לא רק שלא סייעה לאברהם במילוי רצונו להמשך משפחתו, אלא הביאה עליו **צער נוסף**, על כך שהוא נדרש לשחוט אותו במו ידיו.

ומעתה מובן היטב שהקב"ה הזכיר בפני משה את אברהם דוקא - שאף שאצל אברהם הי' מצב הדומה ממש לענייננו, שהבטחת הקב"ה גרמה לכאורה **לצער נוסף** (כמו כאן ש"מאז באתי . . הרע לעם הזה"), בכל זאת לא התרעם אברהם ולא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה.

ד. אך במדרשי חז"ל הביאו שהקב"ה הזכיר לשבח את **כל שלושת האבות** שלא התלוננו בענין נחלת הארץ - וכן הביא רש"י עצמו בפירושו לתחילת פרשת וארא: "אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות. הרבה פעמים נגליתי עליהם בא-ל שד-י ולא אמרו לי 'מה שמך', ואתה אמרת 'מה שמו מה אומר אליהם'. וכשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב 'ויקן את חלקת השדה' לנטות אהלו - ולא הרהרו אחר מדותי; ואתה אמרת 'למה הרעותה'".

[ואין בזה סתירה לדבריו כאן, שהרי שם הדגיש רש"י **שאין דברי חז"ל אלו "פשוטו של מקרא"**, אלא הם רק בגדר "מדרש", ורש"י מסיים שם ש"אין המדרש מתיישב אחר המקרא מפני כמה דברים". ואכמ"ל].

והביאור בזה:

רש"י בפירושו כאן, בסוף פרשת שמות, מפרש את המקרא **כפשוטו** - שהקב"ה הוכיח את משה על טענתו המיוחדת **כאן**: "למה הרעותה לעם הזה . . ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה", ולענין זה מתאים להזכיר את הנהגת אברהם במעשה העקידה דוקא (כאמור);

אך **במדרשי חז"ל** (שהביאם רש"י בתחילת פרשת וארא) פירשו שהקב"ה התייחס בדבריו לא רק לטענת "למה הרעותה" לבדה, אלא הי' זה מענה כללי על דיבורים והרהורים של משה **בכלל**, מתחיל ממה שאמר להקב"ה "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם" (פרשתנו ג, יג), שגם על זה הוכיחו הקב"ה והזכיר לשבח את הנהגת האבות **בכלל** ש"הרבה פעמים נגליתי עליהם בא-ל שדי ולא אמרו לי מה שמו".

פנינים
עין וביאור
המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' עזריאל צבי
ב"ר מרדכי ע"ה

יציאת מצרים בזכות התורה – הרי טרם ניתנה?

ויאמר משה אל האלקים ג' וכי אוציא את בני ישראל ממצרים. ויאמר ג' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה

(ג, יא–יב)

ביארו רז"ל במדרש, שכוונת טענת משה "וכי אוציא את בני ישראל ממצרים" היא "מה זכות יש בידם שאוכל להוציאם", וע"ז ענה לו הקב"ה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כלומר: "מה שאמרת באיזה זכות אוציאם ממצרים, הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם" (שמו"ר פ"ג, ד. הובא ברש"י עה"פ).

ויש להבין: מה מהני קבלת התורה שלהם לעתיד, לאחרי יציאתם ממצרים, שבזכותה יצאו ממצרים כבר עתה?

ויש לבאר ע"פ לשון מדרש אגדה המובא בשבלי הלקט (עדוגה ח' בתחילתה (סימן רלו): "שכשנתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהן עתידין לקבל את התורה לסוף חמישים יום ליציאתן כו', וישראל מרוב חיבה היו מונין בכל יום ויום ואומרים הרי עבר יום אחד ויום שני וכן כולם, שהי' נראה בעיניהם כזמן ארוך מתוך חיבתן הגדולה על הדבר".

ועפ"ז יש לומר, שכוונת דברי המדרש "בזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך" היא לתשוקתם של ישראל לקבלת התורה, שהתחילה עוד בהיותם במצרים (מיד "**כשנתבשרו** ישראל לצאת ממצרים"), שבזכות גודל ההשתוקקות והגעגועים של ישראל לקבלת התורה זכו לצאת ממצרים.

כיצד תתקיים שליחות משה

ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו

למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו ועל שנתרשל נענש ענש מיתה. תניא א"ר יוסי ה"ו לא נתרשל אלא אמר אמול ואצא לדרך סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים אמול ואשהה שלשה ימים הקב"ה צוני לך שוב מצרים ומפני מה נענש מיתה לפי שנתעסק במלון תחלה (ד, כד. רש"י)

לכאורה תמוה, הרי משה רבינו נשלח ע"י הקב"ה לומר לפרעה "שלח את עמי ויעבדוני", וכיצד תתקיים שליחות זו באם הקב"ה ימיתו?

ואף שמצינו כעין זה לגבי יעקב אבינו, שעל אף הבטחת הקב"ה אליו שישמרו חשש מהמפגש עם עשו שמא גרם החטא (ראה רש"י וישלח לב, יב – יג), אך אין זה דומה לנידון דידן כיוון ששליחותו של משה נוגעת לכללות עם ישראל, וא"כ לא ניתן לומר שהנהגתו של משה בעניין פרטי תפריע למילוי שליחות זו.

ויש לומר דתירוץ שאלה זו מרומז בהמשך דברי רש"י, שמביא את שם בעל המימרא – ר' יוסי:

שמו של רבי יוסי נזכר בפירוש רש"י לפנ"ז על הפסוק (ד, יד) "ויחר אף ה' במשה": "ר' יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש ע"י אותו חרון. אמר לו **רבי יוסי**, אף בזו נאמר בו רושם. הלא אהרן אחיך הלוי, שהי' עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהי' כן, אלא הוא יהי' כהן ואתה הלוי, שנאמר ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי".

ומכאן רואים את שיטת רבי יוסי – שאף שהכהונה הייתה צריכה להינתן למשה, יכול להיות שע"י ענין מסוים ישתנה הדבר, ואהרן יהי' כהן במקום משה.

ומזה מובן גם בנדון דידן, שאף שבתחילה ניתנה שליחות זו למשה, יכול להיות שבגלל ענין מסוים תלקח שליחות זו ממשה ותנתן לאהרן, כך, שבכל מקרה הייתה מתקיימת שליחותו של הקב"ה לפרעה, אלא שהייתה נעשית (לא ע"י משה, אלא) ע"י אהרן.

טענת פרעה "לכו לסבלותיכם"

כאשר יהודי זוכה להיות בן תורה ולשבת על התורה ועל העבודה, הנה לפעמים מביט סביבו ורואה יהודים שלא זכו להתמסר לעבודת ה' וכל עניינם בעניינים גשמיים, ובהבלי העולם החולפים.

ועולה המחשבה "אני את נפשי הצלתי", אשרי חלקי שזכיתי לפרוש מהבלים אלו ולחיות בעולם של קדושה, ואם יש אחרים שנמצאים במצב רוחני נחות, הרי כך סידר הקב"ה את עולמו, ומה לי לבוא ולשנות סדרי בראשית?

במאמר שלפנינו, העוסק בטענת פרעה למשה ואהרן "לכו לסבלותיכם", מבואר אשר משה ואהרן דחו מחשבה זו, שילכו הם לשקוד על התורה כאשר מסביב נתונים אחיהם לעבודת פרך, ומהם יש ללמוד על חובת הצלת אחב"י ממצב של עבודת פרך רוחנית.

"סבלותיהם" של בני לוי

כאשר דרשו משה ואהרן מפרעה לשלח את בני ישראל ממצרים, טען כלפיהם פרעה: "למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו, לכו לסבלותיכם" (פרשתנו ה, ד), ודייקו חז"ל (שמות רבה פ"ה, טז) בלשון הכתוב "לסבלותי**כם**", שמשמע שאין זה אותם "מעשיו" ו"סבלותם" של כל שאר העם, אלא סבלות המיוחדים למשה ואהרן דייקא - "סבלותיכם".

ולמדו מזה ששבטו של לוי "פנוי הי' מעבודת פרך", וברמב"ן (עה"פ, וראה גם בחיי) ביאר זאת משום ש"מנהג בכל עם להיות להם חכמים מורי תורתם, ולכן הניח להם פרעה שבט לוי שהיו חכמיהם וזקניהם", וזהו שטען פרעה "בשביל שאתם פנויים אתם אומרים נלכה ונזבחה לאלקינו", ואמר להם "לכו לסבלותיכם - לישראל", המשיכו בתפקידכם להיות חכמים מורי תורתם, ואל לכם להתערב בשאר ענייניהם.

כלומר, די לכם, טען פרעה, שאתם משוחררים משעבוד העבודה ויכולים ללמוד תורה לעצמכם, ומזמן לזמן אף עם בני ישראל, ומדוע הנכם מתערבים בחיי הכלל ובמעשיהם של בני ישראל, ומנסים לשנות את הנהגתם מחוקי וסדרי המדינה?

טענה זו, שנטענה על ידי פרעה הרשע, הייתה בדעת ובתבונה, שהלא איתא בזהר (ח"א קכה, א) שחכמת מצרים הייתה "יותר מכל העולם", ובפרט פרעה עצמו שהי' חכם ביותר (ראה זהר ח"ב נב, ב), ומכל מקום לא התקבלה טענה זו על משה ואהרן והם המשיכו להתעסק בהוצאת בני ישראל ממצרים.

ומהנהגת משה ואהרן כלפי טענת פרעה יש ללמוד הוראה חשובה בדרכי עבודת ה' של כל יהודי, וכפי שיתבאר.

הניחו לבני ישראל לנהוג על פי הטבע!

על פי הסדר שהטביע הקב"ה בעולמו, לא ניתן הי' להשתחרר ממצרים כלל, וכדאיתא במדרש (מכילתא יתרו יח, יא) ש"לא הי' עבד יכול לברוח ממצרים". יתר על כן: מצב זה שבני ישראל היו שרויין בגלות מצרים הי' מכוון מלמעלה, כמו שאמר הקב"ה לאברהם "ועבדום וענו אותם **ארבע מאות שנה**" (לך לך טו, יג), ואלו לא חלפו כלל בעת עמידת משה ואהרן לפני פרעה. כללו של דבר: הן על פי דרכי הטבע, והן על פי דברי הקב"ה לאברהם, הי' על בני ישראל להשאר במצרים לזמן רב.

ועל כך טען פרעה: בני ישראל מתנהגים על פי סדרי וטבע העולם שהם משועבדים לעבודת פרעה, וממילא אל לכם לשנות את הטבע ואת דרכי הקב"ה בהנהגת העולם, אלא "לכו לסבלותיכם", לכו לעסוק בתורה והניחו לבני ישראל לנהוג על פי מנהגו של עולם.

טענה זו נשמעת צודקת על פי השכל, אך אילו היו משה ואהרן מקשיבים לה ומתנהגים על פי', היו מפסידים את גאולת מצרים רח"ל, וכפי שמבואר בכתבי האריז"ל (סידור האריז"ל הגש"פ פי' מצה זו) שבני ישראל היו שרויין בגלות מצרים במ"ט שערי טומאה, ואילו נשארו רגע אחד יותר כבר לא היו יכולין להגאל יותר, וממילא אם היו מקשיבים משה ואהרן לפרעה ומרפים ידיהם מגאולת ישראל, ח"ו היו מפסידים אותה לגמרי.

ואף על פי שלכאורה צודק פרעה על פי השכל וסדרי העולם, הנה בני ישראל אינם כפופים להנהגת העולם ומוגבלים אלי', ואכן כך הי', שהקב"ה "דילג על הקץ", וגאלם לאחר רד"ו שנה, זמן רב לפני הקץ המיועד.

ונמצא, שהנהגת משה ואהרן, שלא להסתפק בישיבה על התורה ועל העבודה בזמן שאחיהם נאנקים בעבודת פרך, אלא להתמסר להצילם משם, היא שהביאה את הגאולה למעלה מדרכי הטבע, ובאופן של הקדמת וזירוז הקץ.

כשהבית בוער – אסור לחשוב!

מהנהגתם של משה ואהרן יש ללמוד על דרך ההנהגה הנדרשת מבני תורה ותלמידי חכמים בדורנו:

גם בימינו יש מצב של עבודת פרך במצרים, ובניית ערי מסכנות לפרעה - כאשר יהודי מתמסר ומקדיש את חייו לעניינים גשמיים. כי הנה איתא בגמרא (סוטה יא, א) "למה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון מתרוסס . . ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום בולעו", ומעין זה כל העניינים הגשמיים קיימים רק בכח החיות האלוקית אשר בקרבם, וכאשר יהודי מקדיש את כוחותיו לגשמיות בלבד, הרי זו עבודת פרך - עבודה עבור דבר שאין לו מציאות אמיתית וקיום.

ויכול יהודי להביט סביבו, לראות יהודים שאינן שומרים תורה ומצוותי׳, או יהודים שמקדישים את כל כוחותיהם ומרצם לעניינים גשמיים בלבד, ולומר ״אני את נפשי הצלתי״, הנני יושב ועוסק בתורה ועובד את ה׳, ומה לי ולזולת שאינו במעמד ומצב רצוי?

על אותו יהודי לדעת שמחשבה כזו היא השקפתו של פרעה – ״לכו לסבלותיכם״, מדוע אכפת לכם ממצבו של הזולת, אל לכם להקדיש את זמנכם לאלו העובדים את פרעה בפרך, אלא לכו ושקדו על התורה ועל העבודה!

אמנם, משה ואהרן לא קיבלו את דעת פרעה, ואף יהודי בדורנו אסור לו להקשיב למחשבה זו. אלא יש להתמסר אל הזולת, להצילו ולהחיותו בחיים רוחניים.

משל למה הדבר דומה: לאדם הרואה אש בוערת רח״ל בבית יהודי, הרי אינו מתיישב לחשוב האם ראוי לעשות משהו ו״להתערב״ בחייו של אותו יהודי, ואף אינו טוען שאם ההשגחה העליונה הביאה דליקה לאותו בית אל לו להתערב בחשבונות שמים. אלא פשוט וברור שאין נכנסים לשום שקלא וטריא, כי אם רצים מיד להצילו מן השריפה.

ואם בחיי עולם הזה כך, על אחת כו״כ כאשר מדובר על חיים רוחניים וגשמיים גם יחד (ראה ספרי תצא כג, ח. ועוד), שאין מקום לעריכת חשבונות ויש לרוץ מיד להציל את חייו הרוחניים של יהודי אחר, אין להרתע מ״התערבות״ בחייו, אין לדון אם הדבר בכוחו אם לאו, אלא לפעול ככל האפשר להחיות את זולתו.

תובעים את המפקד על התרשלותו של החיל הפשוט

ההתמסרות לזולת אינה רק לתועלת מי שהי׳ מרוחק מעבודת ה׳, אלא היא טובתו ותועלתו של המקרב. כי הנה מבואר בלקוטי תורה לאדמו״ר הזקן נ״ע שבני ישראל הם בבחינת ״קומה אחת שלמה״, כמו גוף המורכב מאיברים רבים, וכאשר יש חסרון אצל יהודי אחד, הרי הפגם הוא אצל כולם, וממילא כאשר מקרבים יהודי אחר, הרי זה תועלת ותיקון המקרב עצמו.

כאשר עומדים אנשי הצבא לפני המלך, הנה אם חייל פשוט לא הבריק כראוי את כפתוריו, הרי עיקר התביעה אינה מופנית אל החייל כי אם אל המפקד הראשי, מדוע לא לימד את פקודיו לעמוד כראוי לפני המלך.

וכך גם כאשר ״אתם נצבים היום . . ראשיכם שבטיכם . . מחוטב עציך עד שואב מימיך״ (ריש נצבים), הנה כאשר יש עניין הדרוש תיקון אצל היהודי הנמוך במדריגה, אין התביעה מופנית רק כלפיו כי אם בעיקר אל ״ראשיכם שבטיכם״ שעליהם להתמסר ולקרב את אותו יהודי, ולא יוכלו לתרץ שהיו עסוקים בהתעלותם העצמית, בבחינת ״לכו לסבלותיכם״.

וכאשר אלו הנמצאים באהלה של תורה דואגים ומתמסרים להכניס גם את אחיהם לתחום הקדושה, הרי נעשים כולם אגודה אחת, ובכך זוכים ״לעשות רצונך בלבב שלם״, וממילא באים לגאולת עולם, במהרה בימינו ובעגלא דידן.

שיחות קודש

כשם שהאדם אוהב את עצמו ללא הגבלות, כך צריכה להיות אהבתו ליהודי אחר

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בשם הבעש"ט, שחיוב האדם באהבת ישראל אינו רק ביחס ליהודי שמכירו, אלא האהבה צריכה להיות גם ליהודי הנמצא אי-שם בקצוי תבל; והאהבה צריכה להיות (לא "ואהבת" סתם, בהגבלה, אלא) "כמוך": כשם שהאדם אוהב את עצמו ללא הגבלות, כך צריכה להיות אהבתו ליהודי אחר.

- סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהמגיד ממעזריטש התבטא ואמר, שהלואי הי' מנשק לס"ת באותה מדת האהבה והחיבה שהי' לרבי (הבעש"ט) ליהודי; והוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשם הרב המגיד): אילו ידע הבעש"ט בהיותו בעלמא דין מה גודל פעולתו ע"י קירובו את בני ישראל, כמו שיודע עתה, הי' זה עוד באופן אחר לגמרי –

וקיום "ואהבת לרעך כמוך" צריך לבוא לידי ביטוי בזה, שכשם שבאדם עצמו – "כמוך" – מתקיים "לכו לסבלותיכם", להיותו שרוי באהלה של תורה ובאהלה של תפלה ומצות, כן צריך הוא לפעול שיהי' גם אצל זולתו.

וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, הרי ברור שניתן כל הדרוש על מנת להצליח בזה – אלא שצריך לדעת שאסור לדחות את העבודה לעוד שבוע, לעוד יום, או אפילו "כהרף עין", כי יתכן, שהרף עין זה יכריע אם נשארים בגלות ח"ו או יוצאים לגאולה, ועד – לגאולה השלימה.

(שמחת בית השואבה תשי"ז)

העצה להיות 'מונח' בקדושה

כאשר יהודי טוען: רצוני לעסוק אך ורק בעניינים נעלים, ואינני רוצה להשפיל את עצמי לעניינים תחתונים כדי לברכם, ולכן אין רצוני להתעסק עם הזולת – אזי הוא עצמו טעון בדיקה, ויש לבדוק מהו מעמדו ומצבו שלו.

יתכן שאמנם בעניינים נעלים – מעמדו ומצבו הוא כדבעי, היינו, שמוחו ולבו הם כדבעי, אבל דוקא העניינים הפחותים – אינם כדבעי אצלו, והוא קשור בהם בכל נפשו.

הוא מונח בעניינים תחתונים ("ער ליגט זייער נידעריק"), כיון שלא עסק כלל בבירור ענינים אלו; הוא עסק רק בענינים של השגה והתעוררות הלב, אבל בענינים פחותים לא עסק כלל, ולכן ענינים אלו נשארו אצלו שלא כדבעי. ומה שאינו מרגיש זאת – הרי זה מפני שמוחו ולבו מכסים על ענייני הפחותים ביותר שהוא קשור בהם.

וע"ד המבואר בדברי רבן יוחנן בן זכאי שאמר "איני יודע באיזו (דרך) מוליכים אותי", אף שהיו בו כל המעלות שמנו עליו חז"ל –כיון שלא ידע היכן נמצא העצם שלו. היינו שיתכן שהשכל והמדות יהיו כדבעי, ואילו העצם יהי' קשור עם עניינים הפחותים ביותר, בעמקי הקליפות רח"ל.

אך לכאורה קשה דממה נפשך: אם זהו ענין שלעולם אי אפשר לדעת אודותיו – הרי אין עצה לזה, ואין מקום לעונש כו'. א"כ, ממה חשש ריב"ז?

אך הענין הוא – שאע"פ ש"הנגלות-לנו", ואילו "הנסתרות", העניינים שהם למעלה מכחות הגלויים, אינם "לנו" כי אם "לה' אלקינו" - אעפ"כ, גם בנוגע ל"נסתרות" מוטלת אשמה על האדם, כיון שגם לזה ישנה עצה.

והעצה היא – התעסקות עם הזולת:

כאשר האדם עוסק עם הזולת בהתעסקות פנימיות, ומתעסק גם בענינים של ג' קליפות הטמאות, בזהירות, ובאופן המתאים כדי לברכם – אזי "במדה שאדם מודד בה מודדין לו". הקב"ה מוציא גם אותו מהקליפות, הן את כחותיו הפנימיים (נר"נ), הן את המקיף דחי' ומקיף דיחידה, ואפילו את העצם מוציא הקב"ה מהקליפות, כך שכל הענינים נשארים בשלימות.

וענין זה הוא הכנה לגאולה העתידה, שאז ייפדו כל הניצוצות, במהרה בימינו.

(שבת פרשת נצבים תשי"ד)

פנינים
דרוש ואגדה
המדור מוקדש
לעילוי נשמת
ר' עזריאל צבי
בן מרדכי ע"ה

המשותף והמבדיל כסיבה לחיבה

ואלה שמות בני ישראל

אע"פ שמנאן בחייהן בשמותם, חזר ומנאן במיתתן, להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא (א, א. רש"י)

מדברי רש"י נמצא, שהודעת החיבה היא ע"י שני ענינים: ע"י עצם המנין וע"י הקריאה בשמותיהם (וכמשל הכוכבים, "שמוציאן ומכניסן **במספר ובשמותם**"). ויש לבאר הטעם שהוצרכו שניהם:

אף ששני הענינים, מנין וקריאה בשם, הם עניני חיבה – הרי הם מורים על דברים שונים זה מזה: מנין מורה על **צד השוה** בין הדברים הנמנים, שמטעם זה נכללים הם במנין אחד (שהרי דברים שאין ביניהם צד השוה כלל, אין שום טעם למנותם יחד). משא"כ קריאה בשם מורה על **יחודו** של הדבר הנקרא, שבו הוא מובדל מחבירו, שמטעם זה נקראים הם בשמות שונים.

וזהו שחיבתם של ישראל נודעת הן במנין והן בקריאה בשם, כי חיבתם של ישראל שני ענינים יש בה: המנין בא להודיע את חיבתם של ישראל מפני הצד השוה שבהם – היא "נקודת היהדות", ששוה היא בכל ישראל, שמצד זה חביבים הם לפני הקב"ה, וכולל את כולם יחד בספירתו; ואילו הקריאה בשמותיהם באה ללמד שכל אחד מישראל יש לו מעלות מיוחדות בפני עצמו, ומצד מעלות אלה חביב הוא לפני הקב"ה, ולכן קורא אותו הקב"ה בשמו, להודיע חיבתו.

הכל נוגע – והכל ניתן לתקן

ויבקש המיתו

למשה לפי שלא מל את אליעזר בנו ועל שנתרשל נענש ענוש מיתה תניא א"ר יוסי ר"ו לא נתרשל אלא אמר אמול ואצא לדרך סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים אמול ואשהה שלשה ימים הקב"ה צוני לך שוב מצרים ומפני מה נענש מיתה לפי שנתעסק במלון תחלה (במסכת נדרים דף לא) והיה המלאך נעשה כמין נחש ובולעו מראשו ועד ירכיו וחוזר ובולעו מרגליו ועד אותו מקום הבינה צפורה שבשביל המילה הוא (ד, כד. רש"י)

יש ללמוד מוסר השכל ממעשה זה:

יכול יהודי לטעון שמכיוון שהוא עומד במדרגה גבוהה בעבודת ה', אזי כשצריך לפעול איזה עניין אין צורך לעשות זאת בזריזות מיוחדת, שהרי הוא יעשה זאת בין כך ומה יחסר באם לא יתקיים העניין בזריזות.

אך על זה אמרו "אל תאמין בעצמך" (אבות פ"ב מ"ד): אמנם ההתחלה יכולה להיות בדבר קטן – היפך הזריזות בלבד, אך מזה אפשר לבוא עד למצב של היפך החיים רח"ל. כפי שאידע אצל משה רבנו, שהעדר הזריזות בלבד הביאה למצב של מיתה.

ולאידך גיסא, יש ללמוד מכאן שאפילו מי שנכשל בדבר מסוים, אין לו לחשוב שהמצב כבר אבוד, אלא גם אותו יכולים להציל – כפי שאידע אצל משה, שאף שנכשל בדבר, ועד ש"הי' המלאך נעשה כמין נחש ובולעו מראשו ועד ירכיו וחוזר ובולעו מרגליו ועד אותו מקום", אעפ"כ, באה צפורה והצילה אותו.

חידושי סוגיות
עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרב שמעון
בן הרב מנחם שמואל דוד הלוי
ע"ה רייטשיק
נפטר כ' בסלו התשפ"ב

בגדר ביאת אליהו שקודם ביאת המשיח

מקשה אמאי כתב הרמב"ם פלוגתת החכמים בזמן ביאת אליהו אחר שביאר מטרת ביאתו / מבאר דבביאת אליהו שני ענינים – כחלק מהגאולה, וכענין בפ"ע שקודם הגאולה / מביא מסוף עדויות דהלכה למשה מסיני שאליהו יסלק החמסים, ופליגי תנאי מה נכלל בזה / מבאר דל"חכמים" סילוק החמסים אינו חלק מ"ביאת אליהו"

בפרק[1] האחרון דספר הי"ד, פי"ב מהלכות מלכים ומלחמותיהם (ה"ב) כתב הרמב"ם וז"ל: "יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהי' מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר (מלאכי ג, כג) "הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'", ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים. ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו".

והנה מקור דברי הרמב"ם אלו הוא מהמשנה סוף עדיות "אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני, שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע. רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק. רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת. וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגומר והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". - ופסק הרמב"ם כחכמים.

האומנם דסיום חתימת הרמב"ם דבריו בהא ד"יש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו" צריך ביאור, דבפשטות חכמים אלו דס"ל שאליהו יבוא קודם ביאת המשיח ולאחר מלחמת גוג ומגוג, לא איפליגו אלא **בזמן** ביאתו דאליהו, אבל לא בנוגע **לענין** ביאתו, דבזה ס"ל כדעת חכמים בעדויות שפסק הרמב"ם כדבריהם שבא "לא לטמא הטהור ולא לטהר הטמא כו' אלא לשום שלום בעולם"; וא"כ, אמאי הניח הרמב"ם דעת חכמים אלו בסוף ההלכה לאחר שביאר דבא לשום שלום בעולם, דהו"ל להביא לכל לראש הפלוגתא בנוגע **לזמן ביאתו**, אי "קודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא כו'", או "שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו", ולאחמ"כ לבאר את

1. לכבוד יום הגדול, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, בו יסיימו רבבות אלפי ישראל את לימוד ספר משנה תורה להרמב"ם בלימוד "הרמב"ם היומי" (ג' פרקים ליום), ביום כ"ח טבת - ראינו להציג כאן "הדרן" שנשא רבינו בסיום הרמב"ם בשנת תשמ"ז.

פעולתו של אלי׳ ש״אינו בא כו׳ אלא לשום שלום בעולם״, דזהו לכו״ע.

ויש לבאר זה בהקדים תמי׳ נוספת בהאי פלוגתא גופא, האיך יתכן **פלוגתא במציאות** אימתי יבוא אליהו, היפך הכלל (ראה שד״ח כללים מערכת המ״ם כלל קסד) שאין פלוגתא במציאות.

ועד״ז יוקשה בהך פלוגתא דתנאי דסוף עדויות בענין פעולתו של אליהו, דהנה בפירוש ד״הלכה למשה מסיני״ - דלכאו׳ (כל׳ הרמב״ם בהקדמתו לפיהמ״ש. וראה הל׳ ממרים פ״א ה״ג) ״הפירושים המקובלים מפי משה . . אין מחלוקת בהם בשום פנים״ - מבאר בפיהמ״ש לרמב״ם שם ד״הודיע להם שהאיש ההוא לא יוסיף ולא יגרע בתורה, אבל **יסלק ויסיר החמסים** בלבד . . אבל נפלה מחלוקת ברעות שיסיר מה הם כו׳״.

ובהמשך לזה מבאר שם הפלוגתא בפירוש האי קרא ד״והשיב לב אבות על בנים גו׳״: דלת״ק ור׳ יהודה הפסוק קאי בעניני יוחסין, ״אלא שזה אומר לרחק ולקרב, וזה אומר לקרב ולא לרחק, לפי שסברתו שאין החמס אלא לרחק הכשר בלבד, וזהו שבא להסיר״. ולר״ש (שאליהו בא להשוות המחלוקת) ״אבות אלו החכמים ובנים אלו התלמידים, שיהי׳ לב כולם שוה ולא יפול ביניהן מחלוקת״. ולדעת חכמים ״אין עושק ביוחסין, כל הנקרא בשמו הכל יתייחסו אל האמת, והתורה היא אב הכל, אבל המעקשות והרעות הם **השנאות שבין בנ״א**, לפי שהם חינם והוא חומס בשנאתו, והוא אמרם לעשות שלום בעולם״. - האומנם דמ״מ סוכ״ס הוי פלוגתא במציאות, אם יקרב וירחק (לת״ק) או שרק יקרב (לר׳ יהודה), או שלא יקרב וירחק אלא יעשה שלום בעולם (לר״ש וחכמים), וצ״ב האיך יתכן פלוגתא בזה.

וי״ל בזה, בהקדים דביאת אליהו לעת״ל יתכן לבאר בב׳ אופנים: א) כחלק ושלב (התחלה) דהגאולה, שעז״נ ״הנה אנכי שולח לכם את אלי׳ הנביא לפני בוא יום ה׳ הגדול והנורא״. ב) כענין בפ״ע שעדיין אינו חלק ושלב דהגאולה, והיינו דגם לאחר שיבוא בפועל ויעשה כמה פעולות, אי״ז חשוב כחלק ושלב דהגאולה, אלא זהו ענין בפ״ע [וע״ד פעולותיו של אליהו בזמן התנ״ך בחייו, וכמו״כ פעולותיו שלאחר עלותו בסערה השמימה שנת׳ במדרז״ל (ובמיוחד בתנא דבי אליהו זוטא ותנא דבי אליהו רבה)].

ומעתה י״ל דתרווייהו איתנהו בפעולות אליהו שקודם ימות המשיח - דחלק מפעולותיו הן ענין בפ״ע שאינו שייך להגאולה, וחלק אחר הוא התחלה ושלב בגאולה. ובזה היא מחלוקת התנאים בפירוש הכתובים ד״הנה אנכי שולח לכם את אליהו גו׳ **לפני בוא יום ה׳** גו׳ והשיב לב אבות על בנים גו״ - איזה מפעולותיו נכללות בביאתו כחלק ושלב דהגאולה, וכמשי״ת.

דהנה, כפי שנזכר לעיל מדברי הרמב״ם בפיהמ״ש - הרי לכו״ע מקובל בידינו הלל״מ שפעולת אליהו שקודם ימות המשיח היא ש״יסלק ויסיר החמסים״, וע״פ האמור שלא יתכן פלוגתא במציאות, הרי שלכו״ע כל הפעולות המנויות במשנה יעשו ע״י אליהו, והפלוגתא אינה אלא איזה מפעולות אלו הן בכלל ״סילוק החמסים״, שזהו מפעולת אליהו כחלק ושלב בגאולה, והיינו האם ריחוק המקורבין בזרוע וקירוב המרוחקין בזרוע הן בכלל סילוק החמסים, או שהן פעולה בפ״ע של אליהו:

לדעת ת"ק - הן ריחוק המקורבין והן קירוב המרוחקין הם בכלל החמסים שיסלק אליהו. אכן אליבא דר' יהודה - רק קירוב המרוחקין הוא בכלל סילוק החמסים, משא"כ ריחוק המקורבין - אף שיעשה ע"י אליהו (שהרי רק משפחה שנטמעה נטמעה, משא"כ כשנודע פסולה, אלא שנתקרבו בזרוע) - אי"ז בכלל פעולתו לסלק החמס (די"ל דס"ל לר"י דקירוב (בזרוע) אינו "חמס"). ולר"ש וחכמים - "אין עושק ביוחסין" כלל, וממילא אף שאליהו יקרב וירחק כו' אי"ז בכלל פעולתו דסילוק החמסים, והפעולה דסילוק החמסים היא "לעשות שלום בעולם".

[ולפכהנ"ל יש לבאר דיוק ל' הרמב"ם שפסק כחכמים ד"**אינו בא** לא לטמא כו'" (וכ"ה גם הלשון במשנה), ולכאורה צ"ע, דהול"ל "אינו **אומר** על מי שהוחזק כשר שהוא פסול כו'", וכמו שכתב גם בהלכה שלאח"ז (ה"ג) על מלך המשיח שייחס ישראל לשבטיהם, ש"אינו **אומר** על שהם בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד כו'", ואמאי כתב ד"אינו **בא**" בשביל לטמא ולטהר, ומשמע מזה שיתכן שיעשה כן ורק שלא ע"ז הוא ביאת אליהו.

אכן למשנ"ת לעיל את"ש, דאכן בביאתו בפועל ירחק ויקרב כו' (היכא דנודע הפסול, דל"ש למימר הדין ד"משפחה שנטמעה נטמעה", כמ"ש הרמב"ם בה"ג בנוגע למשיח), ורק שאף שיעשה זה - אי"ז חלק מביאתו עלי' נאמר "הנה אנכי שולח לכם גו'", אלא פעולה בפ"ע].

ושוב יתבאר לן מה שהוסיף הרמב"ם ד"יש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו" רק בסוף דבריו: דהנה, ע"פ הנת' הרי לכו"ע פעולת סילוק החמסים היא פעולתי' דאליהו עלי' קאי הכתוב ד"הנה אנכי שולח לכם גו' **לפני בוא יום ה'**", ורק דפליגי מהו תוכן פעולה זו; וע"ז מוסיף הרמב"ם ד"יש מן החכמים שאומרים שקודם **ביאת המשיח יבוא אליהו**", דלחכמים אלו כל פעולת סילוק החמסים דאליהו היא פעולה בפ"ע שיעשה קודם מלחמת גוג ומגוג, אך אי"ז פעולתו שהיא כחלק ושלב דהגאולה, משא"כ שליחות זו דאליהו דעלי' קאי הפסוק ד"הנה אנכי גו'" תהי' קודם ביאת המשיח, והיינו כמבואר בגמ' (עירובין מג, ב) ש"לפני ביאת בן דוד יבוא אליהו **לבשר**" (ל' רש"י שם).

ועפ"ז יתיישב על אופניו כל סדר לשון הרמב"ם בהלכה זו: דמתחיל "יראה מפשוטן של דברי הנביאים . . שקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגו'" - דמאורע זה הוא לכו"ע; וממשיך, "ואינו בא כו' אלא לשום שלום בעולם שנאמר והשיב לב אבות על בנים", והיינו כדעת המשנה שהקבלה אודות סילוק החמסים היא המדוברת בקרא ד"והשיב לב אבות", דהיא בשייכות ל"יום הוי'", ביאת המשיח (ובזה גופא פסק כדעת חכמים - "לא לטמא כו' ולא לפסול כו' אלא לשום שלום בעולם"). ומוסיף, "ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו" (לבשר ביאתו) - שכל סילוק החמסים (המדובר בקרא ד"והשיב") הו"ע בפ"ע, ואילו הענין דביאת אליהו לפני יום הוי' הוא "שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו", לבשר ביאתו.

ויומתק גם שבתחלת דבריו נקט הרמב"ם ד"**יעמוד** נביא", ולאחמ"כ כתב "אינו **בא** כו' אלא כו' **יבוא** אליהו" - דעצם **עמידתו** של אליהו קודם מלחמת גוג ומגוג היא לכו"ע, והפלוגתא היא רק אם עמידה זו היא היא **ביאתו**, כדעת המשנה בעדויות, או **שביאתו** היא קודם ביאת המשיח.

המוכשרים לחינוך!

קריאה ובקשה

...כאו"א . . יבחון את עצמו, באם מסוגל הוא לעבודה בחינוך בני ובנות ישראל. וכיון שאדם קרוב אצל עצמו, ויכול לטעות בחשבון, יתייעץ עם המומחים בענין זה. ואלו אשר כשרון להם בדבר, ישתדלו ככל הדרוש להסתדר באופן שיוכלו לעסוק בגופם ממש בעניני חינוך, ז.א. בתור מורים-ות, מדריכים-ות, מנהלי בתי ספר וכיו"ב.

- בטח, בכדי למלאות תפקיד זה, זקוקים לידיעות בכמה מקצועות, הנה ודאי שכמה וכמה ישנם להם כבר ידיעות בזה, ואין זקוקים אלא להשלמה. וחלק מהם יש להם כבר ידיעות אלו בשלימות. ובהנוגע לשאר, הרי בודאי ישנה אפשריות לרכוש ידיעות אלו, באופן מזורז, ולמלאותם אח"כ במשך התעסקותם בחינוך. והרי גם עבודת החינוך עצמה, מלמדת ומורה את האדם העוסק בה, איך להשתלם.

אלה אשר ברור הדבר שאין להם כל כשרון בשטח האמור, עליהם להתגייס לחיזוק וביסוס מוסודת החינוך - על טהרת הקדש. ובזה הנקודה העיקרית - התעמולה בין ההורים, אשר, אם באמת חפצים באשרם של בניהם ובנותיהם, ואשרם לא רק בבא אלא גם בזה, לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, מוכרחים לחנך את בניהם ובנותיהם על טהרת הקדש, ברוח ישראל סבא, וכל יגיעה והשתדלות כדאיות בזה, שהרי הדבר נוגע לכל עתידם של בניהם ובנותיהם.

המורם מכל הנ"ל, אשר כל מי שיש סברא, שמסוגל הוא להיות מורה ומורה, מבקש הנני אותו-ה להתחיל לחפש תיכף דרך ואופן איך שאפשר יהי' לנצל כשרונו-ה בשטח זה, ובמדה הכי גדולה, שהרי דרישת השעה והכרח השעה היא.[א]

ניצול הכישרון בחינוך

...במה ששואל באיזה ענין יתעסק, הנה מובן שאם חוננו השם יתברך בכשרון החינוך ובהשפעה על הזולת, יש לנצל מתנה זו...[ב]

במענה למכתבו . . בו כותב אודות ענייניו עתה ואשר מסופק בנוגע לעתידו וכו'.

ולדעתי כיון שכפי השמועה מצליח בשטח החינוך והעוסקים במלאכת שמים זו, זאת אומרת בחינוך על טהרת הקודש מעטים הם ביותר, ובה בשעה שהדרישה בזה גדולה פי כמה . . דעתי שימשיך בעבודתו במוסדות חינוך . . ובאופן שיוכל לנצל כשרונותיו בזה ככל האפשרי, ובמילא גם יתפתח זה יותר ויותר...[ג]

...ופשיטא שאינו דומה מי שכשרון מיוחד לו בעסקנות, לזה אשר ענינו בזה הוא באופן ד"אתכפיא", ועל פי דברים האלה אשר מובנים הם וגם פשוטים למתבונן אפילו שעה קלה בהשקפת עולם של תורתנו "תורת חיים" אשר כלל גדול בה, "ואהבת לרעך כמוך" ו"כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא"...

וככל אשר יגדל כשרון האיש בעבודה זו תגדל גם כן כמות הזמן עליו להקדיש לה, שמזה מובן גם כן שישנם כאלו אשר עיקרם הוא דווקא עבודה האמורה, וכל שאר ענייניהם "הכשר מצוה" הם גם לעבודה זו, ובמילים אחרות זוהי המצוה דבי' הוה "זהיר טפי". . וכל שאר התורה והמצות שלו "עולים" דרך מצוה זו, מלמטה למעלה, וכל המשכות והשפעות שלו "נמשכים" על ידי מצוה זו מלמעלה למטה.[ד]

א. אגרות קודש חט"ז ע' קעג–ד / ב. אגרות קודש, חי"ב ע' קה / ג. אגרות קודש חט"ז ע' טה–ו / ד. אגרות קודש חט"ז ע' כט

המדור מוקדש לעילוי נשמת
הרה"ת ר' **שלמה**
בן ר' **יעקב** ע"ה
יאנג
נלב"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א

דרכי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

מדריגות בדמיונות

"מי התיר להם להתעסק בעבודה שבלב ומי הורה להם את הדרך בענין אריכות התפלה"?!

"אינו יודע מירידתו וסובר שאין למעלה ממנו"

ז' מדריגות שיש בשכינה, א' היודע שירד ממדריגתו ואינו מתפלל, ב' שיודע ומתפלל שיעלה וכו', ג' שאינו יודע מירידתו וסובר שאין למעלה ממנו, וזהו בנוקבא דתהום רבה.

והמשל על זה לאשה עניה אחת שהי' לה ביצה אחת ושמחה בה שמחה גדולה, שסברה שמביצה זו תבוא שתוכל לקנות עי"ז פרה ושאר צאן ובקר ועושר רב, הא כיצד שתשים הביצה תחת תרנגולת חברתה ותלד אפרוח, ומן האפרוח הזה יהיו לה ביצים וכן אפרוחים כו', ובאמצע שמחתה ושעשוע ומשמושה בביצה הנ"ל נפל הביצה מידה ונשארה קרח מכאן כו'. כן הוא המשל מזה שאינו יודע כו', משא"כ היודע משתדל לעלות כו' ודפח"ח.

(כתר שם טוב אות תכא)

"מי מראה להם את הדרך שלא יכשלו בדמיונות שוא"?!

...בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש היו נזהרים בזה במאד מאד שלא לתת לתלמיד לטפס על הכותל ("קריכן אויף די גלייכע וועגט"), והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הי' מזהיר את המשפיעים ואת המשגיח שעל דא"ח לדייק היטב בההדרכה עם כל תלמיד ותלמיד לתת לו מזונו הרוחני הדרוש לו ולהשגיח על זה בעינא פקיחא.

באחת ההרצאות - בתור מנהל בפועל - בשנת תרס"ב הרצאתי להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מעניני ישיבת תומכי תמימים. הוד כ"ק אאמו"ר התענין בסעיף מצב התלמידים בעבודה שבלב ודרש להמציא לו בכתב בפרטיות אודות כל תלמיד ותלמיד א) גילו. ב) מצב כשרונותיו. ג) מצבו בשמירת הזמן. ד) מצבו בלימוד הנגלה. ה) בהנהגה בקיום המצות. ו) בטבעו. ז) ברגילותיו. ח) במצב לימודו בדא"ח.

כעבור שני ימים אחרי מילוי פקודת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק כאמור, ציוה לי להזמין את המשפיעים ואת המשגיח לדא"ח ליום הרביעי ערב - שאז לא הי' מקבל אנשים ליחידות.

כשנכנסו המשפיעים והמשגיח ואנכי דרש דרש הוד כ״ק אאמו״ר הרה״ק מאת המשפיעים והמשגיח על כל אחד מהתלמידים בעלי עבודה - כת העובדים - מי התיר להם להתעסק בעבודה שבלב, ומי מראה להם את הדרך אשר ילכו בה ולא יכשלו בדמיונות שוא.

המשפיעים והמשגיח השיבו על כל אחד ואחד ביחוד.

בחבורה ההיא היו ששה תלמידים צעירים שלפי מצבם לפי גילם וסדרי הלימוד בדא״ח לא היו ראוים עדיין לסדר עצמם בעבודה שבלב.

וישאל הוד כ״ק אאמו״ר הרה״ק ואלו ה׳שנעקעס׳ שעדיין לא נפתחו עיניהם מי התיר להם להתעסק בעבודה שבלב ומי הורה להם את הדרך בענין אריכות התפלה.

ויאמר אחד המשפיעים ״הם לומדים להיות חסידים בעלי עבודה״.

ויאמר הוד כ״ק אאמו״ר הרה״ק: ״מכזו הדרכה אי אפשר להעשות חסיד, ובעל עבודה בטח שלא. מכזו הדרכה נהיים ׳מוטעה׳ ו׳חיצון׳״. ויוכיח הוד כ״ק אאמו״ר הרה״ק את המשפיעים והמשגיח.

ואותי צוה לתת צו בכל תוקף עוז אשר ששה תלמידים אלו יבאו בסדר הקבוע ללימוד הנגלה, ולהורות להמשגיח ללימוד הנגלה להכביד עליהם, וגם התלמידים הקטנים העוסקים בעבודה שבלב, לקרוא אותם אחד אחד ולהזהירם על שמירת הזמן.

ומני אז נתן הוד כ״ק אאמו״ר הרה״ק פקודה חזקה לבלי תת להתלמידים לעסוק באריכות התפלה בלי רשיון מיוחד מאת המשפיע והמשגיח ואנכי שנדון בכובד ראש על כל תלמיד ותלמיד ביחוד.

כן הי׳ הסדר בתו״ת בליובאוויטש וכן צריך להיות בכל הישיבות שלנו המתנהלות ברוחה של תו״ת.

(אגרות-קודש כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח עמ׳ קצג ואילך)

